

ادبیات داستانی

به هر اثر ادبی شکوهمندی که در آن عامل **تخیل** دخیل باشد ادبیات گفته می‌شود. برای ادبیات شاخه‌های مختلفی بین شده، از قبیل ادبیات داستانی که همه انواع آثار روایتی **منثور** را دربرمی‌گیرد، یعنی هر اثر روایتی منثور خلق شده‌ای که با دنیای واقعی ارتباط معناداری داشته باشد، مثل **قصه**، **رمان** و

فهرست مندرجات

- ۱ - [معنای ادبیات](#)
- ۲ - [اقسام ادبیات و ادبیات داستانی](#)
 - ۲.۱ - [قصه](#)
 - ۲.۱.۱ - [تفاوت قصه با داستان و رمان](#)
 - ۲.۲ - [رمانس](#)
 - ۲.۳ - [رمان](#)
 - ۲.۳.۱ - [پیدایش رمان](#)
 - ۲.۴ - [داستان کوتاه](#)
 - ۲.۴.۱ - [مشخصات داستان کوتاه](#)
 - ۲.۴.۲ - [انواع داستان کوتاه](#)
- ۳ - [پانویس](#)
- ۴ - [منبع](#)

معنای ادبیات

ادبیات دارای دو معنای عام و خاص می‌باشد.
ادبیات به معنای عام کلمه، غالباً به هر نوع نوشته‌ای گفته می‌شود: مثل بخش‌نامه‌ها، رساله‌ها، اعلان‌ها، آثار فلسفی، ادبی و...؛
ادبیات به معنای خاص **کلمه**، به آثاری گفته می‌شود که از روی **اراده** برای ارائه مقصود معینی به کار رفته و از نظر زیبایی و سبک و شکل با ارزش و معتبر باشد.

اقسام ادبیات و ادبیات داستانی

ادبیات به هر اثر ادبی شکوهمندی گفته می‌شود که در آن عامل **تخیل** دخیل باشد و در ضمن با جهان واقع نیز ارتباط معناداری داشته باشد. ادبیات دربرگیرنده همه انواع آثار خلق شده است؛ چه **شعر** و چه **نثر**؛ مثل منظومه‌های حماسی، غنایی، نمایشی، تعلیمی، قصه، رمانس، داستان کوتاه، رمان و...
بنابراین ادبیات داستانی نیز بخشی از ادبیات است که همه انواع آثار روایتی **منثور** را دربرمی‌گیرد، یعنی هر اثر روایتی منثور خلق شده‌ای که با دنیای واقعی ارتباط معناداری داشته باشد، در حوزه ادبیات داستانی قرار می‌گیرد. ادبیات داستانی شامل **قصه**، **رمانس**، **رمان**، **داستان کوتاه** و آثار وابسته به آن‌هاست. در ذیل به بررسی گونه‌های یاد شده می‌پردازیم:

← قصه

معمولاً به آثاری که در آن‌ها تاکید بر حوادث خارق‌العاده، بیشتر از **تحول** و **تکوین** آدم‌ها و شخصیت‌هاست، قصه می‌گویند. در حقیقت حوادث، قصه را بوجود می‌آورند. قصه‌ها اغلب پایان‌بخش خوش دارند و در آن‌ها خوبی‌ها بر بر بدی‌ها پیروز می‌شوند. شکل قصه‌های عامیانه اغلب ساده و ابتدایی است و زبان نقلی و روایتی دارد و پر از اصطلاح‌ها و لغت‌ها و ضرب‌المثل‌های عامیانه است و زبان معمول و رایج زمان در آن‌ها به کار گرفته شده است. پس قصه شامل همه آثار خلق شده می‌شود که پیش از **مشروطیت** با عنوان‌های «**حکایت**»، «**افسانه**»، «**سرگذشت**»، «**اسطوره**» و... در متون ادبی گذشته آمده است.

← تفاوت قصه با داستان و رمان

سه خصوصیت بنیادی، قصه را از داستان و رمان جدا می‌کند که عبارتند از: «خرق عدالت، پیرنگ ضعیف، و کلی‌گرایی».

← رمانس

رمانس قصه خیالی منثور یا منظومی است که به وقایع غیر عادی می‌پردازد و ماجراهای **عجیب** و عشق بازی‌های اغراق‌آمیز یا اعمال سلحشورانه را به نمایش می‌گذارد. رمانس در قرن ۱۲ در **فرانسه** رونق گرفت و ابتدا به شکل **منظومه** بود و بعدها به **نثر** نیز درآمد. رمانس جهان غیر واقعی و خیال‌پردازانه شوالیه‌گری را به نمایش می‌گذارد و برخلاف حماسه، تنها به **جنگ** و میدان‌های کارزار اختصاص ندارد. شخصیت‌های رمانس قهرمانان پیکزآدی بودند که به ماجراهای عاشقانه اغراق‌آمیز و اعمال سلحشورانه دل بسته بودند و در راه رسیدن به معشوق با جادوگران و دیوها می‌جنگیدند. رمانس‌ها به ندرت دارای محتوای اخلاقی و تعلیمی هستند.

← رمان

رمان انعکاس دهنده واقعیت زندگی است. و معروف‌ترین شکل تبلور یافته ادبی روزگار ماست. رمان استوار بر گزارشی واقع‌گرایانه از رویدادها و امور است. رمان ممکن است بر اساس داستان‌ها و افسانه‌های عامیانه یا رویدادهای واقعی و گزارش شده در مطبوعات نوشته شود، ولی یک داستان، وقتی رمان است که روایتی نو از امور به‌دست دهد.

← پیدایش رمان

هر رمان شرح و نقلی است از زندگی و متضمن کشمکش، شخصیت‌ها، عمل، صحنه‌ها، پیرنگ و درونمایه است. رمان با «دن کیشوت» اثر سروانتس (**نویسنده** و **شاعر** اسپانیایی) در خلال سال‌های ۱۶۰۵ تا ۱۶۱۵ تولد یافت و با رمان «شاهزاده خانم کلر» نوشته مادام دولافایت بنیادش ریخته شد.

← داستان کوتاه

داستان کوتاه به شکل و الگوی امروزی در قرن نوزدهم ظهور کرد. با گذشته زمان، داستان کوتاه تنوع و تکامل بسیاری یافت و انواع گوناگونی از آن بوجود آمد. داستان کوتاه را به مفهوم عام آن می‌توان چنین تعریف کرد: «روایتی است **منثور** از بازآفرینی وقایعی درباره اشخاص به گونه‌ای که موجد انتظار (تعلیق) و صمیمیت باشد. عموماً داستان دربرگیرنده نمایش تلاش و کشمکشی است میان دو نیروی **متضاد** و یک هدف. رابرت اسکولز در کتاب «عناصر داستان» می‌نویسد: «شکی نیست که داستان چیزی کاملاً متفاوت با اسناد تاریخی با داده‌های صرف است. داستان فقط ساخته نمی‌شود، بلکه بر ساخته می‌شود؛ یعنی محصول غیرمتعارف و غیر واقعی قوه تخیل انسان است.»

← مشخصات داستان کوتاه

- ۱- طرح منظم و مشخصی دارد؛
- ۲- یک شخصیت اصلی دارد که در یک واقعه اصلی ارائه می‌شود؛
- ۳- به صورت کلی همه اجزای آن با هم پیوند متقابل دارند؛
- ۴- تاثیر واحدی را القا می‌کند؛
- ۵- کوتاه است.

← انواع داستان کوتاه

انواع مهم داستان‌های کوتاه را می‌توان به اختصار چنین توصیف کرد:

- ۱- داستان‌هایی که برشی از **زندگی** است و نقش حادثه در آن به کمترین حد ممکن می‌رسد،
- ۲- داستان‌های نمادین و تمثیلی،
- ۳- داستان‌هایی که ضبط ساده‌ای است از روایتی گفتارگونه و در طی داستان خصوصیت‌های اخلاقی و روانی شخصیت یا شخصیت‌ها تصویر می‌شود،
- ۴- داستان‌هایی که از عمل داستانی تشکیل شده و در پی ظاهر آن مفهوم جنبی دیگری نهفته باشد و....
 - [۱] یونسی، ابراهیم، هنر داستان نویسی، تهران، نشر نگاه، ۱۳۶۹، ص ۹.
 - [۲] میر صادقی، جمال، عناصر داستان، تهران، نشر سخن، ۱۳۷۶، ص ۲۸.
 - [۳] میر صادقی، جمال، داستان و ادبیات، تهران، نشر آیه مهر، ۱۳۸۳، ص ۱۴۸ تا ۱۵۱.
 - [۴] محمودیان، محمد، نظریه رمان و ویژگی‌های رمان، تهران، نشر فروزان، ۱۳۸۲، صص ۳۹ و ۴۰.
 - [۵] ستور، مصطفی، مبانی داستان کوتاه، تهران، نشر مرکز، ۱۳۷۹، ص ۷.
 - [۶] اسکولز، رابرت، عناصر داستان، فرزانه طاهری (مترجم)، تهران، نشر مرکز، ۱۳۷۷.

پانویس

۱. ↑ یونسی، ابراهیم، هنر داستان نویسی، تهران، نشر نگاه، ۱۳۶۹، ص ۹.
۲. ↑ میر صادقی، جمال، عناصر داستان، تهران، نشر سخن، ۱۳۷۶، ص ۲۸.
۳. ↑ میر صادقی، جمال، داستان و ادبیات، تهران، نشر آیه مهر، ۱۳۸۳، صص ۱۴۸ تا ۱۵۱.

۴. ↑ محمودیان، محمد، نظریه رمان و ویژگی‌های رمان، تهران، نشر فرهنگستان، ۱۳۸۲، صص ۳۹ و ۴۰.
۵. ↑ سنور، مصطفی، مبانی داستان کوتاه، تهران، نشر مرکز، ۱۳۷۳، صص ۳۰ و ۳۱.
۶. ↑ اسکولز، رابرت، عناصر داستان، فرزانه طاهری (مترجم)، تهران، نشر مرکز، ۱۳۷۷.

منبع

سایت پژوه، برگرفته از مقاله «ادبیات داستانی»، تاریخ بازبینی ۱۳۹۷/۰۷/۲۴.

رده‌های این صفحه: [آرایه‌های ادبی](#) | [اصطلاحات ادبیات فارسی](#) | [انقسام نثر](#) | [علم بدیع](#)